

Aidas Marčėnas

Žmogaus žvaigždė

Eilėrašėiai

Skaitmeninta iš knygos:
Šarūnas Leonavičius, Aidas Marčėnas.
Žmogaus žvaigždė. Vilnius: Žara, 2004.

ISBN 978-5-430-05862-3

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“, 2012
<http://mkp.emokykla.lt/ebiblioteka/>

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

TURINYS

APIE RAŠYMĄ	4
ILGĖJANČIOS DIENOS	5
BIRŽELIS AUŠTA	6
JONINĖS	7
VAIKYSTĖS SODAS	8
ATGIMIMAS	9
SENELIO PALIKIMAS	10
SUTEMOS	11
MĖNESIENA	12
MĖNULYJE NIEKS NEGYVENA	13
MALŪNO ATMINIMUI	14
LAPKRIČIO VĖJAI	15
SĖKLELĖ	16
AIDAS	17
PRIEMIESČIO GIRAITĖS MARŠAS	18
PAVASARIO GRIAUSMAS	19
GANDRO VASARA	20
JERUZALĖS GAIDELIS	21
VASAROS NAKTIS	22
MIEGELIS	23
ILGESIO GERVĖS	24
SAULĖS PATEKĖJIMAS	25

VIENIŠA MERGAITĖ	26
KRIAUKLĖS LOPŠINĖ	27
VAKARAS PRIE JŪROS	28
VASAROS VAISIAI	29
LIETUVIŲ VARPINĖ	30
MEDŽIŲ OŠIMAS	31
KLAUSIMAI	32
UŽVADĖLIS	33
PIRMOJI RUDENS ŠALNA	34
PALYDOS	35
PABAIGTUVĖS	36
KNYGA	37
KUR IŠĖJO	38
SUSTINGĘS LAIKAS	40
SENOLĖ	41
ŽIEMA	42
MIEGA ŽEMĖ	43

APIE RAŠYMA

Šioje žemėje viską
užrašyti gali –
spinduliuoja ir tviska
ir arti, ir toli

stebuklingosios vietos,
kur mes esam svečiai –
ir nuplaus liepos lietūs,
ką kadais užrašei.

ILGĖJANČIOS DIENOS

Vis ilgėja dienos. Upės
plukdo tirpstančius ledus.
Saulės gijom susisupęs,
bitėm dūzgiantis, skardus,

per miškus Balandis virsta –
gaudžia bundanti gyvybė.
Nebyli Žiemos galybė
jo alsavime ištirpsta.

BIRŽELIS AUŠTA

Atsibusk! Birželis aušta.
Raudonplaukė saulė kyla.
Susprogdina ryto tylą
paukščių chorai. Šimtas aukštų

ligi skliauto. Kas išginė
žmones, gyvulius, gylius?
Pro klevus ir berželius
gęsta rankoje Aušrinė.

JONINĖS

Riedantys žvaigždynai!

Švento Jono naktį

į visus žemynus

galima nukakti.

Užsimerk ir tąsyk

pamatysi viską.

Ko ieškojai – rasi.

Papartynuos tviska

stebuklingas žiedas.

Ant visų sūpynių

laumės tyliai gieda

eidamos slėpynių.

VAIKYSTĖS SODAS

Dar girdi, ką šlama
Tau Vaikystės Sodas?
Bėgdavai pas mamą...
Dar net vakar, rodos,

Ošdavo be galo
didelė gamta.
Vasara užšalo.
Pamiršta data.

ATGIMIMAS

Šimtas tūkstančių mergelių –
miriadais
karalaičių nuo upelių
tirpdo ledą.

Bunda medžiai, bunda žolės,
žmonės bunda.
Ir kažkur bekraščiuos toliuos
dunda, dunda.

SENELIO PALIKIMAS

Gandre - rūke - debesie, -
Pasiimk mane į Dangų.
Ką paliksiu - teesie.
Dar nužvelgsiu kraštą brangų, -

jo laukus, ežerėlius,
geležinkelį ir plentą,
atspindėtus mėnulių, -
tai, kas šventa ir nešventa.

Neužmirškite manęs -
švęskit gandro gandrines!

SUTEMOS

Auštantys vaikeliai,
gęstant Žemės dienai –
kur nuves ją Kelias
spindint mėnesienai?

Imkite Knygele –
ji neleis pražūti.
Augantys vaikeliai,
mokykitės Būti.

MĒNESIENA

Tos Birželio naktys –
nuskaidrēje, šviesios –
veriančios ir tiesios,
kaip pelēdų akys.

Kur Diena užsnūdo,
tik Mēnulis žino –
žvelgdamas į krūmą
žydinčio jazmino.

MĒNULYJE NIEKS NEGYVENA

Nepraeis gal net tūkstantis metu –
Bus Mēnulyje pilna lietuvių.
Po Mēnulį jie laipios be batų
ir maldaus jie Mėnulio Dievulį:
„Norim grįžti namo į Tėvynę –
kur Šventoji, kur žemė šventa,
kur mes esame pėdą įmynę,
kai dar buvom viens kito greta.“

Po nakties pailsėt atsigulęs
atsakys jiems Mėnulio Dievulis:
„Ak, lietuviai, jūs mano lietuviai, –
tik Mėnulyje jums ir vieta.
Kas Tėvynę nuo jūsų apgynė?
Kur ta jūsų Tėvynė? Dykynė,
dykuma... Lietuva – pavogta.“

MALŪNO ATMINIMUI

Viskas baigias. O būna –
net nelieka sapnų.
Aš senelio malūną
susapnuot mėginu.

Miltų dulkėse Saulės
stygos skamba aukštai.
Kaip mažai čia apgaulės!
Atsibusiu – ir štai

lengvas vasaros vėjas
sparnuose. Ir kaitra.
Gal buvau tik išėjęs?
Gal manęs nebėra?

LAPKRIČIO VĖJAI

Vasaroj nebesutilpę,
įsisiautę švilpia Vėjai.
Braška medžiai. Ir nusilpę
blaškos lapai. Vakarėja.

Namuose jauku ir šilta.
Krosnyje ugnelė žydi.
Per visus pasaulio tiltus
Vėjai Rudenį išlydi.

SĖKLELĖ

Sniegas tirpsta – žemę girdo.
Štai, per žiemą pailsėjus,
su pavasariniais vėjais
amžina gamta pakirdo.

Ir, žibuoklėmis apsvaigus,
kviečia pas save vaikus.
Gal ir keistos jos išdaigos –
išsprogdina kačiukus.

Ošiantis ir stebuklingas,
begalinis Saulėn kelias!
Kaip senovėje, galingas
bunda miškas iš sėklelės.

AIDAS

Aš iš močiutės Eglės prasidėsiu,
pilnas žodžių vėjo ir balsų.
Tankumynuos garsiai nuskambėsiu
Vaikui, kur paklydusiam baisu.

Ir nudžiugs vaikutis, kad atsako
jo balsu kažkas visai greta.
Ir nuseks mane, pramynę taką,
kuriuo jos karalius su svita.

PRIEMIESČIO GIRAITĖS MARŠAS

vos giraitėj rytas brėkšta
zuikiai voveriai ir kėkštai

neišnykę neišpuikę
kėkštai voveriai ir zuikiai

gins giraitę kaip kariai
kėkštai zuikiai voveriai

ir įžengs į miestą oriai
zuikiai kėkštai savanoriai

PAVASARIO GRIAUSMAS

Pirmas griaustinis dunda!
Labas, tikrasis Pavasari!
Bėgt jei iš miestų pagunda –
bėkime, broliai ir seserys.

Ten, kur šilti tvenkias debesys,
linksmas, visai neįniršęs
dunda griaustinis. Pavasaris
Vasarai jau pasipiršęs!

GANDRO VASARA

Vos tik rūkas išsisklaido,
išsiskraido, išgaruoja –
po kemsyną gandras braido –
aulinukais raudonuoja.

Tos žavingos gandro kojos
varlei snaudžiančiai sapnuojas.
O virš kojų tų žavingų,
debesingai paslaptinių –

pusė balto, pusė juodo.
(Kapt, – varlė prarijo uodą.)

Gandras braido patyliukais,
raudonuoja aulinukais.
O lizde maži gandriukai
laukia gandro vakarienės –
tik varlės, tik karalienės.

JERUZALĒS GAIDELIS

Išdidus, lyg koks erelis,
kur virš debesu skraido –
degančia galva gaidelis
pasipūtes purvā braido.

O koku galu skraidyti,
jei sapnuodami skrajoja
miegantys vaikai? Dvejoja
vien tik Petras. Trečią syki.

Visą naktį šunys loja,
ligi ryto nenutyla.
Kol gaidelis užgiedojo –
tris kartus Uola įskilo!

Iš ugnies ir gaidžio būdas –
jam terūpi Saulės grūdas.

VASAROS NAKTIS

Tokią naktį vienumoj
niekada nebūsi vienas.
Tartum išsiliejęs pienas
spindi žvaigždės tylumoj.

Lyg kokia aukšta gyvybė
liežuviu tamsoj palyti.
Vasaros nakties beribėj
kaktoje Aušrinė švyti.

MIEGELIS

Plunksnų snaigėm Miegelis
leidžias iš debesų.
Ten praskrido erelis,
šalta ten ir šviesu.

Sapnas beldžiasi tyliai
į šiltuosius namus:
- Mik, vaikel, ramus -
dar visi tave myli.

ILGESIO GERVĖS

Šviesiai Vakaras temsta. Vargu
ar dar tokį kada teks matyti.
Ką Mėnulis mums groja ragu -
žino gervės. Jos prietemoj švyti.

Gal ne gervės tai. Debesys gal.
Čion atklydę iš tolių toliausių.
Niekada nebegrišim atgal.
Dar pabūsim. Ir jau iškeliausim.

SAULĒS PATEKĒJIMAS

Kas ten braidžioja po rasā?

Kas ī dangū miglā kelia?

Kas paleido aukso kasā?

Tu, motule? Tu, sesele?

Ī aidžius miškus ībridus

aušta vasaros diena.

Saule, tavo karūna

pauščiū jau pilna priskrido!

VIENIŠA MERGAIĖ

Sūpuoklėse girgžda mergaitė –
šviesa ir ramybė.

Blokinių rūmų giraitėje
ilga amžinybė.

Bėga šunelis pašinas,
Vasara eina.

Raišas balandis pašomas,
katinas rainas.

Skraido mergaitė virš miško
ištisą dieną.

Saulės zuikučiai ištiško
į blokinę sieną.

Šypsosi Vakaras. Nardo,
nelyg voveraitė,
giraitėje blokinių narvo
vėjų mergaitė.

KRIAUKLĖS LOPŠINĖ

Ką gaudi, Pasaulio Kriaukle?
Ką dainuoji, šaukle vėjų?
Kam užaugt neleidi, aukle?

„Aš labai tave mylėjau...

Mik, jūreivi, mik, vaikeli.
Per ramias marias jau tiesiai
mėnesiena rodys kelią.
Tau pasiuntus bangą vėsią,

pagiedosiu apie dangų,
apie dugną pašnabždėsiu.“

VAKARAS PRIE JŪROS

Jūra gaudžia. Eglė šaukia
mūsų tėvą: „Žilvinėli!“
Saulė leidžiasi - atplaukia
krivina puta ir vėlei.

Jūra, jau pakaks dejonių!
Nuramink, suteik nakvynę.
Nešk laivus šviesių svajonių
į nugrimzdusią Tėvynę.

VASAROS VAISIAI

Vasarai vaisius nokina
Saulė, Vėjas ir Vanduo.
Bet vartus jau atrakina
pasišiaušėlis Ruduo.

Nieks dar jo čia nenorėjo –
Tai ir slapstos tarp gėlių.
Gal pas Vasarą atėjo
pasipurtyt obuolių?

Kas jį perkėlė per upę?
Raudonuoja Vakaras.
Vasarėle, mik, pabūki
ligi Bobų Vasaros.

LIETUVIŲ VARPINĖ

Atsibudę ko jie trokšta,
ką dainuoja, gieda.
Renčia Babilono bokštą, –
kad nebūtų gėda.

Negirdžiu, ką man sakai, –
gal suprast jau negaliu?
Kol pavirsiu seneliu –
skambinkit varpais, vaikai.

MEDŽIŲ OŠIMAS

Kai dar buvom mažutėliai,
kai dar klausėm angelų –
medžiuose gyveno vėlės
mūsų protėvių žilų.

Ir šnabždėjo sulapojęs
miškas: „Nieks neišvarys...“
Ir žinojom, ką galvoja
medis, paukštis, medkirtys.

KLAUSIMAI

Motinėle, ak, motule,
amžinų sapnų pasauliuos
kokios žvaigždės, kokios saulės,
kokios žemės ir mėnuliai?

Kokie debesys, upeliai?
Ežeruos ar neršia kuojos?
Ir kokias dainas dainuoja
besiilsintys žmogeliai?

UŽVADĒLIS

Dulkių debesį pakėlė
vėjo gūsis.

Nebuvau tau užvadėlis,
jau nebūsiu.

Jau išseko, motinėle,
tavo upės –
dunojėliai, nemunėliai
ir šešupės.

Kiek dainelių tu mokėjai –
šventė būčiai!

Liko lietūs, liko vėjai
Ir kapučiai.

PIRMOJI RUDENS ŠALNA

Paklausk, kaip graudžiai rauda
rudeniniais smuikais vėjai.
Ar numirti žiogui skauda?
Gal pagelbėt jam galėjai?

Abejinga Saulė kelias
ir Šalna tokia tyra.
Neliūdėk. Padėt žiogeliui
nieks negali. Taip yra.

PALYDOS

Ir tada vieną kartą
reiks palikti namus.
Bus nei šilta, nei šalta.
Bus pasaulis ramus.

Palydės motinėle
ligi kranto. Ir kas
šitaip širdį sugėlė,
taip nutvildė rankas?

Metas ruoštis į kelią,
metas likti vienam.
Tai kodėl šitaip gelia
ir jaunam, ir senam?

PABAIGTUVĖS

Visą dieną bulves kasėm.
Tasėm pilną maišą.
– Gal čia kokį lobį rasim? –
juokės dėdė kvaišas.

Ligi vakaro ieškojom –
kad tave devynios!
Visą lauką išklampojom –
bulvės – aukso skrynios.

Dūmai kyla į padangę,
laužo liepsnos tirta.
Mes dar nesame pavargę,
nors ir buvo dirbta.

KNYGA

Kokia šviesa iš knygų mums nušvinta –
neapsakysiu. Nieks nepasakys.
Pats sužinok. Kas buvo užrakinta –
iš lėto versis. Ir atvers akis.

Tada skaityk. Kas knygon įrašyta,
papasakot galėčiau, bet bijau,
vaikeli mano. Pats pasaulį šitą
išmok atmintinai. Ir nepamirški jau.

KUR IŠĖJO

Vaikystė nežemiško sodo,
serbentų juodų geležis
rūdija rugpjūtį. Atrodo,
vienatvė karti nei tulžis.

Visi kažį kur pasislėpę,
prapuolę. Ir nieko nėra.
Nei sodo gelmėj, nei palėpėj.
Net vištų, net šuns ties tvora.

Ką veikia suaugę? Kur dingo
jaukūsis namų šurmulys?
Net kregždės lakioti aptingo,
ir balą apleido kuilys.

Kur dingo vaikai? Kur išėjo.
Dangutė, Pranukas, Rasa?
Užaugo seniai, tik su vėju
lapijoje žaidžia šviesa.

Tokie tad sapnuojančiam monai,
ir vaizdas blankyn ir blankyn.

Tik gaudžia stulpai telefono.

Tik vieškelis dulka tolyn.

SUSTINGĖS LAIKAS

Nuvargęs po žydinčiom ievom,
laikas sustoja.

Vaikas nubėga per pievą.
Šunelis loja.

Akimirksny sutelpa toliai,
žiedlapiai krenta.

Perbraukia plaukus senolė:
- Sūneli, gyventa.

SENOLĖ

Ak, senole, Žemės toliai
veriasi ir mano akiai.
Kaip dabar pareit namolei?
Ar girdi?.. kažkas atsakė...

Lyg visai greta. Atrodo,
atsisukęs pamatytum...
- Kas ten? - žiedlapis iš sodo
tolimos vaikystės ryto.

Tai tik vėjas ajerynuos.
Tik paklydęs marių paukštis.
Tai tik sapnas. Kraujo vynas.
Kūno duona. Kranto aukštis.

ŽIEMA

Violetiniai šešėliai.
Lapė toluoj suloja.
Šaltis piešia sodo gėlę
ant langų. Barzda šarmoja

skubančiam Kalėdų Seniui.
Po ledu vos juda žuvys.
Senas kalvis besmegeniui
vilkui plonina liežuvį.

Patekėjo Vakarinė.
Sapnas skleidžiasi. Užmingant
Karalienė sidabrinė
tyliai leidžiasi. Ir sninga.

MIEGA ŽEMĖ

Atsibusk ir žiūrėk. Kas bebus,
tokią naktį miegot nevalia.
Paklausyk, kaip alsuoja šalia
begalinis ir aukštas Dangus.

Miega Žemė. Naktis pro šakas
Žeria auksą. Atverki duris.
Ir palauk, kol žvaigždėlė nukris
į sapnuojančias tavo rankas.